

(Atkelta iš 19 psl.)

jaunai skaitaveidei dukrai...

Pro atvirą langą ji parodė mums didelę žalią veją apaugusią aikštę. Čia kitamet buvęs didelis vaisių sodas. Seni medžiai išdžiūvo, išpuvo ir išvirto. Dabar atsodinami nauji. Matėsi keletas žydinčių baltų, raudonų erškėtrožių. Jas esą labai mėgusi Šatrijos Ragana.

Jauna šviesiaplaukė, mėlynakė mergina mus vėl vedė liepų alėja. Ji kalbėjo, kad čia mes rasime Šatrijos Raganos paliktus pėdsakus. Privedusi prie vienos storos šimtametės liepos, ji stabtelėjo. Pirštu parodė išpjaustytus Pečkauskų herbų ir Šatrijos Raganos inicialus. Dar už kelių žingsnių kitoje liepoje buvo išpjaustyta širdis. Širdis perversa vilyčia. Ir čia Šatrijos Raganos inicialai, o virš širdies žodis „Atmink“. Aišku, dabar šis pjūvis jau apaugęs žieve, tačiau pasilikę ryškūs randai. Mes stovime ir visi tylime. Matome, kaip pro šakas leidžiasi auksiniai saulės spinduliai ir krinta mums po kojų. Jauna širdis moka jausti ir išgyventi. Rodos, lyg čia tebestovi tas didelis didelis šešėlis ir saugoja savo gilią paslaptį. Ir tada buvo vasara, ir žydėjo liepos. Alėjos šakose snaudė amūras. Jis, išgirdęs jos žingsnius, pabudo ir savo taiklia vilyčia sužeidė jos jautrią širdį. Tų dienų atminimui Šatrijos Ragana išplovė širdį ir savo inicialus liepos žievėje. Dabar toji širdis jau seniai užgesus. Židikuose ant jos kapo matėm žydint baltas lelijas ir raudonus bijūnus. Tos gėlės mums simbolizuoja skaitumą ir meilę. Tikrai toji širdis, pergyvenusi meilės kančias, vėliau degė tik aukštajam dangui ir plakė tik gimtajai žemei.

Mes ilgai stovėjome ir mąstėme. Ir dabar čia buvo vasara, ir žydėjo liepos. Turbūt ir Amūras snaudė liepų pavėsyje, taikydamsis savo vilyčiomis vėl sužeisti jaunas širdis.

Paskui, praėję alėją, mes pasukome prie Ventos. Čia prie upės auga svyruoklis gluosnis. Jo pavėsyje Šatrijos Ragana praleisdavo ištisas valandas. Čia ji skaitė, rašė, svajoto. Džiaugėsi upės raibstančiomis vilnimis ir plaukiančiomis sidabrinėmis žuvimis. Vejoje, po jos kojomis, smilgomis, karstėsi švento Petro vabalėliai. Melsvame danguje ji matydavo auksinę saulę ir plaukiančius baltus debesėlius. Ir dabar čia srovena Venta. Raibsta vilnys. Juda, siūbuoja gluosnio šakų šešėliai. Tačiau jau čia nėra Šatrijos Raganos. Ji, ilgesio vedama, iškeliavo ten, kur mėlynas dangus, kur žvaigždėtą naktį matosi nusidriekę paukščio takai... (Vilainis A. „Čia mūsų žemė“, Cicero (JAV), 1950. P. 70-71).

Augustinas Gričius apybraižoje „Didžios praeities žemėje“, išspausdintoje 1933 m. „Trimito“ 37-ame numeryje, plačiai pasakoja apie Užvenčio dvarą ir vėlesnį jo savininką žemaitį, Lietuvos ne-

Marija Pečkauskaitė (stovi antra iš kairės) su giminėmis Kražiuose. Pirmos eilės viduryje sėdi rašytojos motina Stanislava Pečkauskienė. Apie 1907 m.

priklausomybės akto signatarą, pramoninką Joną Smilgevičių, kuris Užvenčio dvarą nusipirko po to, kai dvarą dėl finansinių sunkumų buvo priversti apleisti Pečkauskai: „Užvenčio dvaras – tikrai senas dvaras. Paprastos statybos ilgi ir platūs mediniai dvaro rūmai tarsi apie 300 metų amžiaus. Senos, dar medinėmis vinimis kaltos, išdilusios grindys rodo, kad jomis vaikščiojo kelios kartos. Per vieną iš sukilimų šio namo kambariuose buvo siuvami sukilėliams rūbai, buvo sukilėlių štabas, o kieme sukilėliai atlikinėjo kariškus pratimus. Mūriniame pastate, kur dabar yra įrengti tvartai galvijams, kadaise buvo bravoras.“ Toliau A. Gričius tais 1933 metais rašė, kad Užvenčio dvaras ir miestelis, kuris praeityje buvo gana žymus, net A. Mickevičiaus raštuose paminėtas, dabar apsmukęs, apsileidęs. O juk kiekviena šių apylinkių vietelė legendomis ir padavimais apipinta, ir užventiškiams savotiškai primena garsią šio krašto praeitį, skatina būti vertais savo garbingų protėvių.

Iš Marijos laiškų Povilui Višinskiui:

Užventis,
1896 m. lapkričio 4 d.

Sunkūs laikai atėjo dabar, brolau! Gal pirmą sykį ant manęs užėjo „chmura“. Uch! Kartais nežinau, ką daryti, taip liūdnu ir juoda vis! Iš visų pusių, ir viena, ir kita draugė rašo, klausdamos manęs, ką veikti, kaip būti, prašo rodos... vo ką aš joms galiu padėti, kad pati vos tikt (...). Vo priežastis to vis viena ir ta pati: rodos man, jog niekam nesu reikalinga ant šio svieta, jog jokios naudos nieks neturi iš manęs – ir gana. Kad man kas parodytų eiti kur, nors dieną naktį vargti dėl gero žmonių, žūti, kentėti, – eičiau ir tada bučiau, man rodos, laiminga kaip niekad...

Užventis,
1896 m. gruodžio 13-18 d.

Nebuvau namie mažne celią nedėliu: viešėjom su Zosia pas Daugirdienės. Gerai, linksmu praėjo mums ten laikas, grajijom, dainiavom, valgėm kaip nežinau kas; kožną dieną važiuovom į Vieksnius paviešėti pas pažįstamų Daugirdienės. Anksčiau kaip antroj nenuėjom gulti nė vieno karto. Ir ten dabar „nauzczielka“ jauna, simpatiška panelė. Liubiju aš labai ten pabūti.

Užventis,
1897 m. sausio 8, 9 d.

Sakai, gaspadorauji... Kas ten! Kad ne aš, gaspadorauja Zosė, mama, ir nieks nė justij nejunta, kad manęs nėra. Gal dar geriau, nes pats juk visumet sakei, jog aš nemoku ir nelubiju gaspadorystės. Gerai dar vasarą turėsiu sau darbą su bitėmis, to kits negalės padirbti, kiek sylos storosiuos jas gerai veizėti, bet ateis žiema, ir kas?! Vėl taip, kaip „prezeietna panna“ gyventi?!

Užventis,
1897 m. gruodžio 2 d.

Apie save mažai tegaliu: sėdžiu kaip ir visados, mokau Vincuką 5 adynas ant dienos, skaitau, gaspadoraunu (...). Laikas praeina labai greit, bet taip „jednostajnie“, jog vienos dienos nuo kitos neišrinksi. Tėvas sirgo ilgai, dabar jau šmotą geriaus, bet neišeina niekur. Važiuoju kožną subatą į banką už jį. Mama, Zosė ir Vincukas sveiki, apie mane nėra ką besakyti.